K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi 23 (4), 1675-1690

Okulöncesi Dönem Çocuklarının Sanat Hakkındaki Düşünceleri: "Çocuk Sanatçı-Sanatçı Çocuk Projesi"

Preschool Children's Views Regarding Art: "Child Artist-Artist Child Project"

Dilek Acer
Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Bölümü,Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Makalenin Geliş Tarihi : 30.06.2014 ***Yayına Kabul Tarihi: 22.01.2015***

Özet

Bu araştırmanın amacı, çocukların sanata ilişkin düşüncelerini belirlemek ve farkındalıklarını artırmaktır. 2008 yılının Şubat – Nisan ayları arasında gerçekleştirilen araştırmaya, Ankara'da bulunan özel bir okulun, anasınıfına devam eden 6 yaş grubu toplam 120 çocuk katılmıştır. Araştırmanın analizi için 8 çocuk çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu araştırmada 'Çocuk Sanatçı – Sanatçı Çocuk' adlı bir proje kapsamında çocukların bir sanat eseri ve sanatçı ile etkileşimde bulunmaları sağlanmıştır. Bunun için sanat eleştirisi yöntemi kullanılmıştır. Projenin başında ve sonunda çocuklara sanat ile ilgili sorular sorulmuş ve öğretmenler ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Proje sürecinde elde edilen sınıf ve atölye gözlemleri ile öğretmenlerin görüşleri, betimsel analiz ile, video kayıtları ise içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz tekniği ile yorumlamıştır. Elde edilen sonuçlar, çocukların proje sürecinde yaşadığı deneyimlerin, etkileşimlerin ve paylaşımların, sanata ilişkin düşüncelerine ve tepkilerine olumlu yönde katkılar yaptığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler*: Okulöncesi, çocuklar, sanat, sanat eğitimi*

Abstract

The purpose of this study is to identify children's opinions on art and to raise their awareness about art. This study, conducted between February and April 2008, involved 120 children in the age group of six in the nursery class of a private school in Ankara. For the analysis of the research, 8 children were selected randomly. For the purpose of this study, within the framework a project entitled "Child Artists – Artist Children", children were encouraged to interact with a work of art and an artist. The method of art criticism was used to enable such an interaction. In the beginning and end of the project, children were asked questions about art, and focus groups were conducted with teachers. Descriptive analysis was used to interpret classroom and workshop observations and teachers' opinions and categorical analysis, which is a technique of content analysis, was used to interpret video recordings. The results show that children's experiences, interactions and exchanges throughout the project had positive impacts on their opinions and reactions related with art.

Keywords*: Preschool, children, art, art education*

1. Giriş

Okulöncesi eğitim programları çocuklarda birçok beceri ve yeterliği geliştirecek nitelikte olmalıdır. Bu yeterlikler genellikle bireyin kendisinin farkında olma, sosyal beceriler, kendi kültürünün ve diğer kültürlerin farkında olma, iletişim, yaratıcılık ve estetik beceriler gibi alanlarla ilgilidir (Tuğrul, Etikan, Duran ve Kavici, 2004).

İçinde bulunulan bilgi çağında, çevresindeki güzelliklere ve çirkinliklere karşı duyarlı olan ve bunları algılayabilen, estetik yargısı gelişmiş, problemlere yeni bir bakış açısıyla bakabilen, yaratıcı bireylere gereksinim duyulmaktadır. Çocuklarda yaratıcılık ve estetik özelliklerin geliştirilmesinde başkaları tarafından oluşturulan eserler hakkında konuşma, tartışma, onları anlamasını sağlama gibi beceriler önemli bir rol oynamaktadır (Senemoğlu ve Genç, 2001). Bu eserler, sanatçılar tarafından oluşturulan sanat eserleridir. Sanat, çocuklardaki estetik özelliklerin geliştirilmesinde en etkili çalışma alanlarından biridir. Dolayısıyla sanat eserleri, kişilerde estetik bir bakış açısının oluşmasını sağlarlar. Bunun nedeni sanat eserlerindeki renk, şekil, doku vb unsurların anlamlı bir bütün oluşturmak üzere bir araya gelmeleridir. Sanat eserlerine bakmak; duyuları harekete geçiren, hayal gücünü uyaran bir süreçtir (Bell, 1997; Rinker, 2000; Forrest, 1991; Kreft, 2002; Funch, 1993).

Sanat eserleri yaşamı yoğunlaştıran, anlamlı kılan ve diğer yaşantıların içine girebilmeye olanak tanıyan bir araç olarak tanımlanmaktadır. Sanat çalışması; diğer Bir başka deyişle sanat çalışması; bir insanın, sanatçının yaşantısındaki biçim ve içerikle etkileşime girebilmesiyle sanat ürünü olabilmektedir. Bu etkileşimin kalitesini ve niceliğini artırmak ise estetik eğitim ile mümkün olmaktadır (Erinç, 1998; Madeja ve Onuska, 1977). Estetik eğitimi etkili bir biçimde vermenin yollarından biri de sanat eğitimidir. Sanatla bütünleştirilen bir eğitim sistemi; çocukta estetik duyarlılığı geliştiren, var olan potansiyellerini tanımalarına yardım eden, sosyalleşmelerini sağlayan, yaratıcı, yapıcı ve düşünen bireylerin oluşmasını sağlamada önde gelen ve oldukça gerekli eğitim sistemlerinden biridir (Gökaydın, 2002). Çocuklar yaratmaktan, sanatı izlemekten ve sanat hakkında konuşmaktan hoşlanırlar. Duygu ve düşüncelerini resim, müzik, şiir ve dans yoluyla ifade ederler. Yaratıcı ve meraklı, sanata yatkındırlar. Çocukları her fırsatta sergilere, müzelere götürmek, onlara slayt, film ve fotoğraflarla resim göstermek, resimler hakkında onları konuşturmak, sanatçıları tanıtmak ve sanatçıların yöntemlerini izleme olanağı sağlamak, çevrelerindeki, doğadaki estetik güzelliklere dikkatlerini çekmek, güzel ya da çirkin olma nedenlerini tartışmak, görmesini, paylaşmasını ve eleştirmesini öğretmek, estetik yaşantılar için ön plana çıkmaktadır (Çakır İlhan, 2002).

Son yirmi beş yılda, Avrupa ve Amerika'da profesyonel sanatçıların okullara büyüyen bir katılımı söz konusudur. Bunun yanı sıra müze ve galeri gibi ortamlarda çocukların sanat çalışmaları ile etkileşime geçmeleri oldukça önemsenmektedir (Sanderson ve Savva, 2004; Hancock ve Cox, 2002). Sanatçılar, sanat eğitimi için oldukça değerli bir kaynaktır. Bu değerin farkına varan pek çok ülkenin, çocuklara yönelik sanat eğitimi programlarında sanatçılara yer verdikleri görülmektedir. Örneğin; CEMREL Estetik Eğitim Programı'nda çocuklar sanatçıların nasıl çalıştıkları, düşüncelerini nasıl şekillendirdiklerine ilişkin bilgiye sahip olmaktadırlar. Bunun yanında, İskoç ve İngiliz eğitim sisteminde öğretmenlerden, sınıf ve sanat ile ilgili aktivitelerde mümkün olduğunca sanatçıları eğitim sürecine dahil etmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla çocuklara verilecek sanat eğitiminde sanatçılarla işbirliği yapılması eğitimin niteliğini artırmak açısından oldukça önemlidir (Acer, 2015; Coutts ve Dawes, 1998; Horn, 2006; Madeja ve Onuska, 1977).

Yurtdışında sanatçıların eğitimsel aktivitelerine yer veren pek çok makale bulunmaktadır. Bu durum, sanatçıların; kültürel, yaratıcı ve sanatsal eğitimdeki önemli rollerinin büyük ölçüde kabul edildiğinin ve tanındığının göstergesidir. Sanatçıların okullardaki etkinliklerde yer almalarının başlıca sebepleri; bilgileri, uzmanlıkları ve yaratıcı süreçteki algılarıdır. Sanatçıların uygulamadaki teknik becerileri çocukların yaratıcı ve estetik deneyimlerinin artmasını sağlar. Pek çok araştırmacı, çocukların sanatçılarla bir araya gelmelerinin ve çalışmalarının ne denli önemli olduğunun altını çizmektedirler (Sanderson ve Savva, 2004). The Curriculum Guidance for the Foundation Stage çocuklara sanatçılar, müzisyenler, dansçılar ve diğer yaratıcı insanlarla birlikte çalışabilecekleri iyi planlanmış olanaklar sağlanmasını önermektedir. Sanatçılar ve eğitimciler arasındaki işbirliği yaratıcı ve nitelikli çocuk etkinliklerinin anahtarıdır (Fawcett ve Hay, 2004). Sanatçı atölyeleri, galeri ziyaretleri ve atölye çalışmaları sanat eğitiminde değerli kaynaklardır (Horn, 2006). Böylelikle çocuklar, sanatçıların sanat ürünü oluştururken izledikleri süreci algılayabilir, analiz edebilir ve tanımlayabilirler. Ayrıca çocuklar sanat çalışmalarını tanımlamaya ve bu çalışmalara tepkide bulunmaya yönelik eleştirel bir dil geliştirebilirler (Madeja ve Onuska, 1977).

Sanat çalışmalarının eleştirel analizini içeren bir program geliştirmek için, çocukların sanat objelerini nasıl algıladıklarını ve tepki gösterdiklerini anlamak gereklidir. Çocukların gerçek objelerle ve sanat materyalleri ile olan deneyimleri onların yaratıcı gösterimleri için oldukça önemlidir. Okullarda sanat yapım aktiviteleri daha çok yer alırken sanatı izleme daha nadirdir. İzleme de, sıklıkla slaytlarla ya da reprodüksiyonlarla sınırlıdır. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki; eğer yetişkinler çocuklarla sanat çalışmaları hakkında anlamlı konuşmalar yaparlarsa, çocuklar yetişkinlerin yapmış olduğu sanat ürünlerinin yanında kendi yaptıklarını da gözlemleme ve yansıtmada entelektüel bir kapasiteye sahip olmaktadırlar. Araştırmacılar derinlemesine sanat yaşantılarını çocuklardaki sanatsal anlayış gelişimini, sanatı yapma ve değerini bilme boyutlarında desteklediği için önermektedirler. Çocukların sanatsal anlayışları hakkında dikkate değer pek çok araştırma bulgusu olsa da, bu çalışmalarda slaytlar ya da reprodüksiyonlar kullanılmıştır. Görsel sanatlar eğitiminde orijinal sanat çalışmalarıyla yaşanan deneyimler, çocukların sanat hakkındaki bilgisini artırmanın yanında kendi sanatsal çalışmaları hakkında fikir yürütme ve işbirliğine dayalı yaşantılara daha açık olmalarını sağlamaktadır. Okulöncesi sınıflarında çocukların sanat yapıtları hakkında kendi düşüncelerini oluşturabilecekleri, gelişimsel düzeylerine uygun yaklaşımların yer aldığı görsel sanatlar programlarının uygulanması son derece önemlidir. Bu bağlamda, her bir deneyim çocukların içinde yaşadıkları dünya hakkındaki bilgileri ve bu dünyayı anlama biçimleri ile ilişkilendirilerek planlanmış olmalıdır. Tarihi ve modern binalar ile ressamların stüdyoları gibi farklı mekanların düzenli olarak ziyaret edilmesi sanatı öğrenmede önemli bir unsur olmalıdır (Savva ve Trimis, 2005).

Sanat eğitimcileri tarih boyunca, sanat çalışmalarının eleştirel analizini içeren bir program geliştirmek için çocukların sanat nesnelerini nasıl algıladıklarının ve bu nesnelere nasıl tepki verdiklerinin anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır. Küçük çocuklar soyut sanat çalışmalarına olumlu ve içgüdüsel olarak tepki verirler. Okulöncesi dönemde çocukların sanat çalışmalarına olan tepkileri genellikle duyusal olsa da bunu eleştirel boyuta çekmek mümkündür. Çocukların müze ya da atölye ortamında gerçek sanat çalışmaları ile deneyimler yaşaması sanatı öğrenmeleri açısından son derece önemlidir. Bir sanat eserine bakmayı öğrenmek zaman ve çaba gerektirir. Bu nedenle sınıf içi sanat

aktivitelerinde çocukların sanatı yapan ve sanata tepkide bulunmalarını sağlayıcı etkinliklere sıklıkla yer verilmelidir. Çocukların sanat çalışmalarının nasıl yaratıldığını anlayabilmeleri için orijinal eserlerle deneyimler yaşamaları önerilmektedir (Savva, 2003).

Çocuklar, öğretmenleri dışında ilgi ve dikkatlerini kısa bir süreliğine de olsa çekebilen, farklı bir yaklaşıma ve donanıma sahip kişilere olumlu tepki vermektedirler. Bu nedenle, öğretmenlerin çok iyi hazırlanmış bir plan dahilinde sanatçılarla işbirliğini içeren uygulamalar yapması, çocukların sanatçılara karşı olumlu tutumlar kazanmasını sağlayacaktır. Bu uygulamalar sırasında sanatçılar iletişim kurma tarzları, bilgi ve becerileri yönünden de çocuklara model olabilirler (Sanderson ve Savva, 2004). Yeterli sanat eğitimi almış bireyler; yaşadığı dünyaya eleştirel bir gözle bakabilir, sorunlara yeni çözüm yolları önerebilir ve insanlığın daha güzel bir yaşama ulaşması için katkıda bulunabilir (Etike, 1999). Ülkemizde okulöncesi dönem çocuklarının sanat eğitimlerine ilişkin yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olması dikkate alındığında, bu çalışmanın araştırmacılara ve alanda çalışan öğretmenlere katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, çocukların sanata ilişkin düşüncelerini belirlemek ve farkındalıklarını artırmaktır.

Araştırmanın problemi

Çocukların orijinal bir sanat eseri ile karşılaşması ve etkileşimde bulunması onların sanata ve sanatçıya ilişkin düşüncelerinde ve bakış açılarında bir farklılık yaratır mı?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çocukların sanat hakkındaki düşüncelerinin belirlendiği ve sanata ilişkin farkındalık kazanmalarının amaçlandığı bu çalışma; algıların ortaya konmasına imkan vermesi nedeniyle nitel araştırma yöntemleri esas alınarak kurgulanmıştır.

Araştırma Alanı

Araştırmaya, Ankara ili merkezindeki özel bir okulun, anasınıfına devam eden 6 yaş grubundaki 120 çocuk katılmıştır. İstatistiksel analiz için bu çocuklardan basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 8'i (4 kız ve 4 erkek) çalışma grubuna dahil edilmiştir. Nitel araştırmalarda, örneklem büyüklüğünden çok zengin bilgi içeren durumlar, araştırmacıların gözlem ve analitik kapasiteleri sonucu ortaya çıkan geçerlik, anlamlılık ve algılamalar daha önemli olduğundan çalışma grubu 8 çocuk ile sınırlandırılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Verilerin toplanması

Bu çalışmada, çocukların sanat hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla, çalışmanın başında ve sonunda çocuklara, sanat ve sanatçılarla ilgili açık uçlu sorular sorulmuştur. Bunun yanında çocukların sanata yönelik farkındalıklarını artırmak için, araştır-

macı tarafından 'Çocuk Sanatçı – Sanatçı Çocuk' adlı bir proje çalışması uygulanmıştır. Projenin aşamaları belirlenirken, çocukların bir sanatçıya ve onun oluşturduğu sanat ürününün ortaya çıkış aşamalarına tanık olmaları ayrıca kendilerinin de birer küçük sanatçı gibi bir sanat ürünü oluşturmalarına ve bunu sergileyerek izleyici ile paylaşmalarına özen gösterilmiştir. Bu projede çocukların orijinal bir sanat eseri ile etkileşime girmeleri ve bu eseri yeniden yorumlamaları sağlanmıştır. Çocukların, sanat eseri ile etkileşimlerinde sanat eleştirisi yöntemi kullanılmıştır. Sanatta eleştiri, sanat yapıtları üzerinden o yapıtın değerini anlamaya ve takdir etmeye yönelik inceleme ya da tartışma olarak tanımlanabilir. Sanat eleştirisi *tanımlama*, *çözümleme*, *yorumlama* ve *yargı* basamaklarından oluşur. *Tanımlama* basamağında; sanat eserinde görülenler hiçbir yorum katılmadan ifade edilir. İnsanoğlu için yaşam, temelde bakma eylemi içinde oluşur ve yoğunlaşır. Bakma eyleminde önemli olan, bu eylemin kesintisizliği, sürekliliğidir; zamanla ve mekanla dolaysız ilişkisidir. Yaşamda bir bakma işlemini, bir refleks olma durumundan çıkarabilmek, onu görmeye dönüştürmek, görüleni önce detayları ile bir bütün olarak yakalamak, sonra da detaylardan arındırmak ve derinliğine bakmak, yaşamı anlamlı hale getirebileceği gibi; sanat eserlerini anlamayı, sanat eseri olanla olmayanı ayırt etmeyi, yani seçici olmayı da olanaklı kılacaktır (Erinç, 1995). *Çözümlemede* çizgi, boyut, doku, renk gibi detaylara dikkat çekilir. *Yorumlamada* ilk iki aşamada elde edilen ip uçları bir araya getirilerek, sanat eserine ilişkin duygu ve düşünceler hakkında bir taslak oluşturulur. *Yargı* aşamasında ise sanat eserinin onaylanması ya da yadsınması söz konusudur. Sanat eleştirisinde çocuklar, görme güçlerine odaklanırlar. Böylelikle yeni bakış açıları geliştirerek bilgi alışverişinde bulunurlar, kendi yapmış oldukları sanat çalışmaları ile kendilerini ifade edebildikleri gibi sanatçıların yapmış oldukları sanat eserlerinin anlamını da keşfedebilirler. Bu keşif, sanatın eleştirilmesi ve değerlendirilmesi sürecidir. Böylelikle sanat eleştirisi, içinde yaşanılan dünyayı algılama ve düşünme yolu olmaktadır (Cole ve Schaefer, 1990; Chapman, 1992; Hamblen, 1986; Stokrocki, 2001; Epstein, 2001).

Araştırmanın verileri gözlem notları, video, bireysel ve odak grup görüşmeleri aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin toplanma aşamaları aşağıda yer almaktadır:

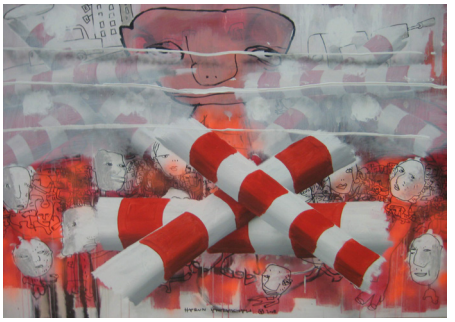
1. Aşama: Çocuklarla beyin fırtınası aracılığıyla sanat hakkında sohbet edilmiştir. Sohbet sırasında çocuklara şu sorular yöneltilerek sanat hakkında konuşmaları sağlanmıştır.

"Sanat denince aklınıza neler geliyor?"

"Sanatçı kimdir ve ne yapar?"

Sohbet esnasında çalışma grubu için tesadüfi olarak belirlenen 8 çocuğun sanat ile ilgili kullanmış olduğu cümleler iki ayrı gözlemci tarafından not tutularak ve video kamera aracılığıyla kaydedilmiştir (Patton, 1987). Sohbetten sonra çocuklara, farklı sanatçılara ait (ressam, heykeltıraş, gibi) eserlerin yer aldığı sergi katalogları gösterilmiş ve katalogların içinde yer alan bilgiler hakkında konuşulmuştur.

2. Aşama: Çocukların sanata ilişkin düşüncelerini ifade ettikleri video görüntüleri dışavurumcu ünlü bir Türk ressamı olan Harun Antakyalı tarafından izlenmiştir. Sanatçı izlemiş olduğu bu video görüntülerindeki çocukların kullanmış olduğu sanat ile ilgili ifadelerden yola çıkarak, kendi atölyesinde 100X200 cm ebadında tuval üzerine akrilik tekniğiyle bir resim yapmıştır. Bu süreç yaklaşık iki hafta sürmüştür. (Şekil 1).

Şekil 1. İsimsiz, 100x200 cm Tuval üzerine akrilik, Harun Antakyalı.

3. Aşama: Tamamlanan resim ressamın atölyesinden, çocukların bulunduğu başka bir atölye ortamına getirilmiş ardından çocuklar önce resmin ortaya çıkış aşamalarını (Şekil 2) gösteren video görüntülerini izlemişler, sonra resmin orijinalini sanat eleştirisi aracılığıyla incelemişlerdir (Şekil 3).

Şekil 2. Resmin ortaya çıkış aşaması.

Şekil 3. Resmin eleştirisi yapılırken.

Çocuklar resmi eleştirirken, gördüklerinden yola çıkarak hikayeler oluşturmuşlardır. Daha sonra çocuklar atölye ortamında tuval ve akrilik boya kullanarak resmi yeniden yorumlamışlardır (Şekil 4 ve Şekil 5). Çocuklar resme başlamadan önce araştırmacı tarafından tuval, şövale, fırça ve boyalar hakkında bilgilendirilmişlerdir.

Şekil 4. Çocuklar resmi yeniden yorumlarken.

Şekil 5. Çocuklardan birinin yeniden yorumlamış olduğu resim.

4. Aşama: Sanatçının ve çocukların yapmış olduğu resimler ile proje sürecinde kaydedilen video görüntüleri bir galeride sergilenerek çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin paylaşımına sunulmuştur (Şekil 6).

Şekil 6. Çocuklar ve ressam serginin açılışında galeride bir aradalar.

5. aşama: Projenin bitiminden bir ay sonra çalışma grubunda yer alan sekiz çocuğa, çalışmanın başında sanat ile ilgili sorulan sorular tekrar sorulmuştur. Çocukların sorulara verdiği yanıtlar not tutularak kaydedilmiştir. Ayrıca projede yer alan çocukların öğretmenleriyle odak grup görüşmesi yapılarak çocukların sanata yönelik tavırları hakkında bilgiler alınmıştır (Büyüköztürk ve diğ., 2008).

Verilerin analizi

Proje sürecinde, çocukların sanat hakkındaki görüşlerini belirlemek için açık uçlu görüşme yöntemi uygulanmıştır (Savva, 2001). Görüşmelerde çocukların kullandığı ifadeler gözlemciler tarafından kayıt altına alınmıştır. Aynı zamanda çocukların sözlü ve sözsüz her türlü tepkileri video kamera ile kaydedilmiştir. Video kamera, gözlem notlarının doğruluğunu teyit etmek amacıyla kullanılmıştır. Bunlara ek olarak, öğretmenler ile projenin bitiminden bir ay sonra odak grup görüşmesi yapılmıştır. Çocuklardan ve öğretmenlerden elde edilen veriler, çocukların sanat hakkındaki düşüncelerinde ve tavırlarında anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını tespit etmek üzere analiz edilmiştir.

Proje sürecinde kaydedilen görsel ve yazılı verilerden yola çıkarak çocukların çalışma başındaki ve sonundaki sanat ile ilgili kullanmış oldukları kelime sıklıkları belirlenmiştir. Çocukların sanata ilişkin kullanmış olduğu kelimeler, içerik analizi tekniklerinden kategorisel analiz tekniği ile kodlanarak kavramlaştırılmıştır. Daha sonra bu kavramlar birbirleriyle belirli bir kategori altında sınıflandırılmıştır. Kategoriler verilerin analizi sırasında araştırmacı tarafından literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Kategoriler oluşturulurken ayırt edici, objektif, kapsamlı, amaca uygun ve

anlamlı olmasına dikkat edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Buna göre toplam 4 kategori belirlenmiştir:

I. Sanat elementleri (çizgi, renk, doku, biçim vb.)

II. Sanatçılar (şair, yazar, ressam, heykeltıraş, kareograf vb.)

III. Sanat malzemeleri (fırça, boya, tuval, kil, taş, ses, müzik aleti vb.)

IV. Sanat ürünleri (resim, heykel, film/oyun, roman vb.) (Madeja ve Onuska, 1977).

Kategorilerin güvenirlik çalışması kapsamında, araştırmacıdan araştırmacıya değişip değişmediğini saptamak amacı ile 1 alan uzmanı kayıtlarda yer alan her bir ifadeyi uygun bulduğu kategoriye yerleştirmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Buna göre kategorilerin yorumlanmasında araştırmacıdan araştırmacıya farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Çocukların sanata ilişkin kullandıkları kelimeler, belirlenmiş olan bu kategorilere yerleştirilerek kullanım sıklıkları hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra "Çocuk Sanatçı, Sanatçı Çocuk" Projesine katılan öğretmenler ile projenin tamamlanmasının ardından odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme sırasında öğretmenler birbirlerinin yorumlarını duyacak şekilde grup halinde oturmuşlardır ve aslında söyleyeceklerinden başka ek yorumlar da yapmışlardır (Büyüköztürk ve diğ., 2008). Öğretmenler sorulan sorular doğrultusunda proje sonrasında çocukların sanata ilişkin kullandıkları ifadeleri ve tavırlarını değerlendirmişlerdir. Projenin amacına ulaşıp ulaşmadığının değerlendirilmesi öğretmenlerin çocuklardaki değişimi anlatmaları yoluyla gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmeler betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Projenin başında çocukların sanat ile ilgili düşüncelerine ilişkin bulgular

Projenin başında, çocuklardan sanata ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istendiğinde; pek çoğunun yanıt vermekte oldukça zorlandığı, yanıt verebilenlerin ise sınırlı cümleler kurabildikleri, gözlenmiştir. Çocukların sanata ilişkin sorulara verdikleri yanıtlardan bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

Örnek 1:

Sanat denince aklına ne(ler) geliyor?

Resim yapmak…

Başka?

Güzel resim yapan kişiler.

Örnek 2:

Sanatçı denince aklına ne geliyor?

Gökkuşağı

Örnek 3:

Sanat nedir?

Şarkı söylemek.

Örnek 4:

Sanatçı kimdir?

Renkli resimler yapan kişi.

Örnek 5:

Sanatçı kimdir?

Çizgi çizen ve boyayan.

Projenin sonunda çocukların sanat ile ilgili düşüncelerine ilişkin bulgular

Projenin uygulama aşamasında çocukların orijinal bir sanat eseri ile etkileşime geçerek, sanat eserindeki unsurlara (renk, şekil, çizgi, doku vb.) ilişkin konuşmaları, sanat eserinde yer alan figürlerle ilgili hikayeler oluşturmaları; proje bitiminde çocukların, sanat ve sanatçıya ilişkin sorulara daha detaylı yanıtlar verebilmelerini sağlamıştır. Çocukların proje sonunda sanat hakkında ifade etmiş oldukları cümlelerden birkaçı aşağıda yer almaktadır:

"Müzik ve resim yapan insanlar",

"Ressamın güzel resim yapması",

"Hayal kurmak ve gerçek olmayan şeyler çizmek",

"Uzun çizgilerin ve yuvarlak şekillerin olduğu bir resim",

"Tuval üzerine resim yapmak",

"Fırça ve akrilik boya ile yapılmış resim",

"Demirden bir heykel",

"Yağlı boya ve sulu boyalar",

"Kendimi ressam gibi hayal etmek",

"Çerçevelenmiş bir resim" gibi cümleler kurmuşlardır.

Çocuklara ait cümlelerin kategorisel analizinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda; proje öncesi ve sonrası sanata ilişkin kurulan cümlelerde kategorilere göre yer alan kelime sıklıkları Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1. Proje Öncesi ve Sonrasında Çocukların Sanat İle İlgili Kullanmış Oldukları Kelime Sıklıklarının Kategorilere Göre Dağılımları.

Kategoriler	Proje öncesi sıklık	Proje sonrası sıklık
Sanat Elementleri(çizgi, renk, doku, biçim vb.)	6	11
Sanatçılar (şair, yazar, ressam, kareograf vb.)	8	12
Sanat malzemeleri (fırça,boya, tuval, müzik aleti vb.)	5	9
Sanat ürünleri (resim, heykel, film/oyun, roman vb.)	3	8
Toplam	22	40

Tablo 1'de, araştırma grubunda yer alan çocukların, her bir kategoride yer alan sanata ilişkin kullanmış oldukları toplam kelime sayısının proje öncesinde 22, proje sonrasında 39 olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin proje çalışması sonrası çocukların sanata yaklaşımlarını değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Çocuk Sanatçı – Sanatçı Çocuk projesinde yer alan çocukların öğretmenleri ile projenin tamamlanmasının ardından odak grup görüşmesi yapılmıştır. Öğretmenler grup halinde ve birbirlerinin yorumlarını duyacak şekilde oturmuşlardır. Görüşmede öğretmenlere, çocukların sanata olan yaklaşımlarında herhangi bir farklılık gözlemleyip gözlemlemedikleri sorulmuştur. Öğretmenler proje sonrasında çocukların, okulun duvarlarında asılı olan ünlü ressamlara ait reprodüksiyon resimlere daha çok dikkat ettiklerini ve bu tabloları artık fark etmeye başladıklarını, sanat ile ilgili etkinliklerde kullandıkları malzemeleri projede kullanmış oldukları malzemelerle kıyaslamaya başladıklarını, projede yaptıkları resimlerin galeride sergilenmiş olmasının büyük bir heyecan yarattığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşmede ifade etmiş olduğu bazı cümleler aşağıda yer almaktadır.

> *"Okulun duvarlarındaki tablolar uzun bir aradan sonra daha çok dikkatlerini çekmeye başladı. 'Biz de onlar gibi ressam olup resim yaptık ve sergilendi' dediler.*
>
> *"Suluboya yaparken 'Bizim kullandığımız boya daha farklıydı, onun renkleri daha güzeldi' dediler."*
>
> *"Önceden somut figürler çiziyorlardı ancak son zamanlarda ressamın yaptığı resme yakın soyut şeyler çiziyorlar."*
>
> *"Duygularını ifade etmeye yönelik resimler yapmaya başladılar."*

"Sergi dönüşü çok büyük bir heyecan oldu. Ailesinin ve tanıdıklarının resimlerini görmeye gelmeleri onlar için mutluluk ve gurur kaynağı oldu."

"Artık tuval üzerine resim yapmak istiyorlar."

"Özellikle evlerine asmak için resimleri istediler."

"Akrilik boyanın çabuk kuruması ve renkleri çok hoşlarına gitti. 'Sınıfta da akrilik boya kullanacak mıyız?' diye sordular."

"Kendi aralarında konuştuklarında resme yönelik yorumlar yapmaya başladılar."

"Tuval, boya ve fırça çok ilgilerini çekiyor."

4. Tartışma

Araştırmanın başında çocukların sanat hakkında konuşurken oldukça zorlandıkları, sanata dair çok az bir bilgiye sahip oldukları dolayısıyla kurabildikleri cümlelerde de sanat ile ilgili sınırlı sayıda kelimeler kullandıkları gözlenmiştir. Akbayrak ve Kargı (2004), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş grubu çocuklara sanat eleştirisi yaptırdıkları araştırmalarında, çocukların sanat eserlerindeki renk, şekil, çizgi ve kullanılan malzemeye ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğunu saptamışlardır. Bu sonuç, araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çocukların sanatla iç içe olmaları, bilinçli yetişkinlerle birlikte sanat hakkında uygun konuşmalar ve tartışmalar yapmaları kelime dağarcıklarını zenginleştirecektir (Feeney ve Moravcik, 1987). Çocukların sanat hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları için, sanat eserleri ve sanatçılarla etkileşime girebilecekleri uygulamaların yer aldığı öğrenme süreçlerinin kurgulanması gerektiği düşünülmektedir.

Projenin uygulanması sırasında, çocuklar gerçek bir sanat ürünü ile bu ürünün ortaya çıkış aşamalarına tanıklık etmişler, sanat eserine dokunarak yakından incelemişler ve sanat ile ilgili detaylar hakkında konuşarak hikayeler oluşturma fırsatı yakalamışlardır. Dolayısıyla bu süreç, projenin bitiminde çocukların sanata ilişkin ifadelerine ve tavırlarına olumlu yönde katkıda bulunmuştur. Sanat, çocuklar için sahip oldukları deneyimleri yeniden inşa edebildikleri ve özümsedikleri bir araç olabilir. Sanat aracılığıyla kavramları, içinde yaşadıkları dünya ile ilişkilendirerek öğrenebilirler, duygu ve düşüncelerini hayali bir biçimde uyarlayıp dönüştürebilirler (Barnes, 2002). Savva (2003)'nın, 4 - 5 yaş arasındaki çocukların ünlü ressamların yapmış olduğu resimlere tepkilerini belirlemek amaçladığı yaptığı çalışmasında; çocukların sanatsal kavramlara, sürece ve resimlerdeki gizli mesajlara ilişkin konuşamadıkları ancak kendilerine yakın buldukları resimlerde gördükleri figürlerle ilgili hikayeler oluşturabildikleri gözlenmiştir. Bu sonuç bir yönden araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmada çocuklar, ressamın yapmış olduğu resmin eleştirisini kendi yaşantılarındaki deneyimlere dayalı olarak yapmışlardır. Dolayısıyla resim yani sanat eseri, çocuklara kendi yaşantıları ile yüzleşme olanağı vermiştir. Yapılan araştırmalar, küçük çocukların kendi yaşantılarıyla ilişki kurabildikleri, görsel yönden çekici olan sanat eserlerine duyusal tepkilerde bulunduklarını göstermektedir (Savva, 2003). Çocukların sanat eserlerini incelemelerinin ve hikayeler oluşturmalarının aynı zamanda onlardaki yaratıcılığı ve hayal gücünü besleyeceği düşünülmektedir.

Proje sonunda çocukların sanat hakkında konuşurken kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, sanat ile ilgili konuşmalarında malzeme, yöntem ve tekniğe ilişkin daha fazla kelime (n=39) kullandıkları gözlenmiştir. Okulöncesi dönem sanat programlarının incelendiği bir araştırmada, çocuklara ressamların eserleri, teknikleri ve yaşam öyküleri anlatılmıştır. Eğitim öncesi ve sonrasında çocukların, sanata katılımları ve sanat tercihlerini belirlemeye yönelik değerlendirme yapılmıştır. Eğitim süreci sonunda çocukların, resim ile heykel arasındaki ayırımı kavradıkları, sanatçılar ile eserlerini eşleştirebildikleri, sanat eserlerine olan ilgi ve eğilimleri ile kendilerine olan özgüveninin arttığı tespit edilmiştir (Aylward, Scott, Tiffany, Jean ve Nitza, 1993). Fawcett ve Hay (2004) tarafından yapılan başka bir araştırmada 3-6 yaş arasındaki çocuklara, eğitimci ve sanatçılardan oluşan bir grup tarafından sanat eğitimi verilmiştir. Eğitim sonunda çocukların özgüvenlerinde ve yaratıcılıklarında artış olduğu gözlenmiştir. Çocuğa verilecek bilinçli bir sanat eğitiminin, kazandıracağı pek çok bilgi ve becerinin yanı sıra psikolojik olarak da çocuğun kendini iyi hissetmesini sağlayacağı düşünülmektedir (Rubin, 2005).

Bu çalışmada yer alan çocuklar; bir sanatçı ve sanat eseri ile etkileşimde bulunma, sanat eserinin ortaya çıkmasına tanıklık etme, sanat eserini yeniden yorumlama, yorumladıkları çalışmaları profesyonel anlamda bir sanat galerisinde izleyici beğenisine sunma gibi, kendileri için ilk olan pek çok yaşantıyı deneyimleme olanağı bulmuşlardır. Kendileri için ilk kez yaşantıladıkları bu süreçler çocuklar için büyük bir heyecan ve mutluluk kaynağı olmuştur. Bu durum, proje sonrası öğretmenlerin odak grup görüşmelerinde belirttiği ifadelerle de örtüşmektedir. Öğretmenler, proje sonrası çocukların tavırlarında gözlemlemiş oldukları değişimleri ifade etmişlerdir. Bu ifadelerde, çocukların kendilerini sanatçı ile özdeşleştirerek model aldıkları (*Biz de onlar gibi ressam olup resim yaptık ve sergilendi*), sanat eğitiminde kullandıkları malzeme ve yöntemi sorgulayabildikleri (*Artık tuval üzerine resim yapmak istiyorlar, Sınıfta da akrilik boya kullanacak mıyız?*), sanata değer verdikleri (*Özellikle evlerine asmak için resimleri istediler*) görülmektedir. Sanderson ve Savva (2004)'nın, çocukların sanatçılara olan algılarını belirlemeye yönelik yaptıkları bir çalışmada; müzisyenleri ve görsel sanatçıları değerlendirmeleri sağlanmıştır. Değerlendirme sonucunda; çocukların çoğunluğunun, müzisyenlere ve görsel sanatçılara olumlu tutumlar besledikleri, onlarla çalışmaktan hoşlandıkları ve okullarında sanatçıların görev almasını istedikleri belirlenmiştir. Sanatçı ve eğitimci işbirliğinde yürütülen başka bir çalışmada, eğitimci ve sanatçılar farklı malzeme kullanımı ve farklı teknikler konusunda karşılıklı olarak birbirlerinden çok şey öğrendiklerini ve bu tarz işbirliklerinin devam etmesine ilişkin niyetlerini belirtmişlerdir (Fawcett ve Hay, 2004). Bu bulgular, araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Okulöncesi sanat eğitimi çocuğa, sanata bakma, sanat hakkında konuşma, sanatın kültür ve tarihte yeri gösterilerek kazandırılabilir. Bunu başarabilme, öğretmen, idareci ve ailenin uyumlu birlikteliği ile olabilir. Bunu sağlamada, okul ve ailenin yürütülecek programlara birlikte katılımları büyük önem taşımaktadır. Okulöncesinde sanat eğitimi ile kastedilen 3-6 yaş çocuk için hazırlanan tüm yaratıcı etkinlikleri kapsamaktadır. Belirtilen etkinlikler tüm sanat dallarını içine alabilen bir yaratma ortamıdır. Sanat eğitimi resim, müzik, seramik, heykel, dans ve drama gibi hem görsel, hem işitsel hem de beden-dil ge-

lişimini etkileyebilecek olan bütün etkinlikleri içermelidir. Bir başka deyişle, sanat eğitimi ile salt görsel ve plastik alandaki eğitim değil, tüm ifade biçimlerini kapsayan bir eğitim anlaşılmalıdır. Dolayısıyla çocuklar için geliştirilecek olan sanat eğitimi programlarında sanatın farklı disiplinlerinden yararlanılmalıdır (Dizdar Terwiel, 2010; San, 1979).

Bu araştırma Ankara'da bulunan sosyo - ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının devam ettiği özel bir okulda gerçekleştirilmiştir ve nitel araştırmaların bir sınırlılığı olarak genellenememektedir. Bu nedenle araştırmanın bulguları doğrultusunda yapılacak diğer araştırmalarda farklı sosyo - ekonomik düzeyde ve yaş gruplarındaki çocukların yer aldığı daha geniş örneklem ile ölçek kullanılarak nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı araştırma desenlerinin oluşturulması önerilmektedir.

Bu araştırmada, proje süreci araştırmacı ve sanatçı tarafından kurgulanmıştır. İleride yapılacak olan diğer araştırmalarda uygulamaya dönük sürecin araştırmacı, öğretmen ve sanatçı işbirliğinde kurgulanması önerilebilir. Ayrıca çocukların sanat eğitimlerine ilişkin yürütülecek olan araştırmalarda, uygulama ve değerlendirme sürecinde ailelerin de yer aldığı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Bu çalışmada çocukların sanata karşı farkındalıklarını sağlamak amacıyla resimden ve ressamdan yola çıkılmıştır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda müzik, dans, heykel, drama gibi sanatın diğer pek çok dalının bir arada kullanıldığı uygulamalar yapılabilir.

Bu projede çocuklar sanatçı ile projenin son aşaması olan; galerideki sergi açılışında bir araya gelmişlerdir. İleride yapılacak olan çalışmalarda çocukların ve sanatçıların süreçte birbirleriyle daha fazla zaman geçirebilecekleri uygulamalara yer verilebilir.

6. Teşekkür

"Bu projenin gerçekleştirilmesi için verdiği destekten dolayı ressam Harun Antakyalı ile projede yer alan çocuklara ve öğretmenlere teşekkür ederim"

7. Kaynakça

Acer, D. (2015). The arts in Turkish preschool education. *Arts Education Policy Review, 116*(1), 43-50.

Akbayrak Akhun, B. ve Kargı, E. (2004). Okulöncesi dönemindeki çocuklar ve sanat eleştirisi. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. Ankara: Ya-Pa Yayınları.

Aylward, K., Scott, H., Tiffany, F., Jean, G. ve Nitza, V.L. (1993). An art appreciation curriculum for preschool children. *Early Child Development and Care*. 96, 35-48.

Çakır İlhan, A. (2002).Yaratıcı düşüncenin geliştirilmesinde sanat eğitiminin rolü. *Çoluk Çocuk*, 19, 16-18.

Barnes, R. (2002). Teaching art to young children. Abingdon: Routledge/Falmer.

Bell, C. (1997). *Estetik hipotez*. (Çev.Doğan Şahiner). Modernizmin Serüveni 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Büyüköztürk, Ş, Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Chapman, L.H. (1992). *A world of images*. USA: Davis Publications, Inc.

Cole, E. ve Schaefer, C. (1990). Can young children be art critics? *Young Children. 45*(2), 33-38.

Coutts, G. ve Dawes, M. (1998). Drawing on the artist outside: Towards 1999. *Journal of Art & Design. Education*, *17* (2), 191–196.

Dizdar Terwiel, C. (2010). *Okulöncesi sanat eğitiminde bir malzeme olarak "kil"in yeri* (E-Kitap).Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Etike, S. (1999). Sanat eğitimi. *Öğretmen Dünyası*. *234*, 43.

Epstein, A.S. (2001). Thinking about art: Encouraging art appreciation in early childhood settings. *Young Children,* 56(3), 38-43.

Erinç, S. (1995). *Resmin eleştirisi üzerine*. İstanbul:Hil Yayın.

Erinç, S. (1998). *Sanatın boyutları*. İstanbul: Çınar Yayınları.

Fawcett, M. ve Hay, P. (2004). 5x5x5=Creativity in the early years. *Journal of Art & Design Education*, *23* (3), 234-245.

Feeney, S. ve Moravcik, E. (1987). A thing of beauty: aesthetic development in young children. Young Children, 42(6), 7-15.

Forrest, P. (1991). Aesthetic understanding. *Philosophy and Phenomenological Research*, *51*(3), 525-540.

Funch, S. B. (1993). Educating the eye: Strategies for museum education. *Journal of Aesthetic Education*, 27(1), 83-98.

Gökaydın, N. (2002). *Temel sanat eğitimi*. Ankara: MEB Yayınları.

Hamblen, K.A. (1986). Exploring contested concepts for aesthetic literacy. *Journal of Aesthetic Education*, *20*(2),67-76.

Hancock, R. ve Cox, A. (2002). 'I would have worried about her being a nuisance': Workshops for Children under three and their parents at Tate Britain.*Early Years. 22* (2), 105-118.

Horn, S. (2006). Inspiration into installation: An exploration of contemporary expeience through art. Journal of Art & Design Education, 25 (2), 134-145.

Kreft, L. (2002). *Art and politics in the 20th century.* Aesthetics and Art in The 20th Century. Ankara:Fersa Press.

Madeja, S.S. ve Onuska, S. (1977). *Through the arts to the aesthetic*.CEMREL, Inc.

Miles, M. ve Huberman, M.A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage Publications.

Patton, M.Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. London: Sage Publications.

Rinker, L. (2000). Active learning through art. *Child Care Information Exchange, 135*, 72-75.

Rubin, J.A. (2005). *Child art theraphy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sanderson, P. ve Savva, A. (2004). Artists in Cypriot primary schools: The pupils' perspective. *Music Education Research*, *6* (1), 5-22.

Savva, A. (2003). Young pupils' responses to adult works of art. *Contemporary Issues in Early Childhood*, *4*(3), 300-313.

Savva, A. ve Trimis, E. (2005). Responses of young children to contemporary art exhibits: The role of artistic experiences. *International Journal of Education & The Arts*, *6* (13), 1-22.

Senemoğlu, N. ve Genç, Ş. (2001). *İlköğretimde etkilioğretme ve öğrenme öğretmen el kitabı: Okul öncesi eğitimi*. Ankara: T.C. MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, Modül 12.

Stokrocki, M. (2001). Children's ethno-aestheticresponses to a Turkish carpet: A cross-cultural study in three cultures. *The International Journal of Art and Design Education*, *20*(3),320-331.

Tuğrul, B., Etikan, İ., Duran, E. ve Kavici, M. (2004). *Çocuklar kağıt katlayarak öğreniyor.* OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. Ankara: Ya-Pa Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Purpose: The purpose of this study is to identify children's opinions on art and to raise their awareness about art.

Method: This study, whose purpose is to identify children's opinions on art and to raise their awareness about art, was designed on the basis of qualitative research methods that allow the evaluation of perceptions. The study involved 120 children in the age group of six in the nursery class of a private school in Ankara. For the statistical analysis, 8 children (4 female and 4 male) were selected randomly. In order to identify children's opinions about art, they were asked open-ended questions on art and artists in the beginning and end of the study. Besides, in order to raise children's awareness of art, the researcher conducted a project entitled "Child Artist – Artist Child". In this project, children were enabled to interact with an original work of art and reinterpret this work. The method of art criticism was used to assure such an interaction. The data were collected through observation notes, video recordings, individual interviews and focus groups. What children said during interviews were recorded by observers. The verbal and non-verbal reactions of children were also video-recorded. The video recordings were used to verify the accuracy of observation notes. Additionally, focus groups were conducted with teachers one month after the end of the project. The data collected from children and teachers were analyzed to find out whether there was a significant change on children's opinions and attitudes about art. Based on visual and written data recorded during the project, the researchers identified the frequency of children's words about art in the beginning and end of the project. Children's words about art were coded by categorical analysis which is a technique of content analysis.

Findings: In the beginning of the project, when children were asked to express their feelings and opinions on art, it was observed that most of them had difficulty to reply and that those who replied used limited sentences. Nevertheless, in the end of the project, they gave more detailed answers to questions about art and artists. The children in the group used 22 words related with arts before the project and 39 words after the project. After the project was completed, the researchers conducted focus groups with the teachers of children who participated in "Child Artists – Artist Children" project. The teachers stated that, in the end of the project, the children paid more attention to and were more aware of the reproductions of famous paintings on schools walls, that they began to compare the materials they used in art activities with the ones they had used during the project, and that the children were very excited and happy to see their project works exhibited in a gallery.

Conclusion/Discussion: The findings of this study show that children will have more knowledge about arts when they are subject to learning processes which involve interaction with works of art and artists. During this project, children interacted with a real work of art and witnessed the emergence of this work; they touched and closely examined the work of art; and they had the chance to talk about art in details and make up stories. Therefore, this process has contributed to children's expressions about and attitudes toward arts. The research findings demonstrate that, in the end of the project, children can identify themselves with artists and take them as a model, question the materials and methods they use in art education and appreciate arts.